

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

251

Vragen van het lid **Tjeerd de Groot** (D66) aan de Minister van Infrastructuur en Waterstaat over *de wateroverlast in Zuid-Limburg* (ingezonden 13 september 2023).

Antwoord van Minister **Harbers** (Infrastructuur en Waterstaat) (ontvangen 17 oktober 2023). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2023–2024, nr. 106.

Vraag 1

Wat is de (verwachte) omvang van de schade van de wateroverlast in Zuid-Limburg?

Antwoord 1

Er zijn in Maastricht inmiddels ruim 1.200 meldingen binnengekomen van uiteenlopende aard. Deze worden momenteel door de gemeente geanalyseerd om de omvang van de schade in beeld te brengen. Van andere gemeenten zijn nog geen cijfers bekend.

Vraag 2

Klopt het dat op meerdere plaatsen, waaronder Maastricht en Valkenburg, de riolering het gevallen water niet kon verwerken waardoor straten blank kwamen te staan?

Antwoord 2

Ja, dat klopt, er was sprake van een extreme neerslagsituatie. Plaatselijk is ruim 70 mm neerslag gevallen in een uur tijd, daar is het rioolstelsel niet op berekend. Het rioolstelsel is genormeerd op buien die met enige regelmaat voorkomen. Voor het verwerken van extreme neerslag werkt het rioolstelsel samen met berging op het oppervlak, bijvoorbeeld een straat, plein of park. Dit gebeurde ook in Maastricht en Valkenburg.

Vraag 3

Wat gebeurt er met het water dat door straten en kelders is gestroomd? Eindigt dit in het oppervlaktewater, bijvoorbeeld de Maas, waaruit ook weer drinkwater zal worden gewonnen?

Antwoord 3

Een deel van het water infiltreert in de bodem, een ander deel wordt afgevoerd naar de rioolwaterzuivering en een deel is via de gemeentelijke riooloverstorten geloosd in het regionaal watersysteem of de Maas. In midden Limburg wordt water uit de Maas onttrokken, gezuiverd en wordt er drinkwater van gemaakt.

Vraag 4

Wat is de norm voor afvoercapaciteit van rioolputten? Van welk klimaatscenario is uitgegaan bij het opstellen van een afvoernorm voor rioolputten? Verschilt deze norm per gebied, bijvoorbeeld op basis van lager- of hogergelegen gebied of bodemtype?

Antwoord 4

De rioleringen zijn in het verleden ontworpen conform de daarvoor geldende richtlijnen. Daarbij is in de situatie van Maastricht uitgegaan van de zogeheten Bui 8 van de Leidraad Rioleringen¹, waarbij er 19,8 mm in een uur tijd kan worden verwerkt. Hierbij wordt er water op straat geaccepteerd, waarbij het water tussen de stoepen mag staan. Hierdoor ontstaat er een overlastsituatie, maar wordt schade door instroom in gebouwen zoveel mogelijk voorkomen.

Vanwege het hellende gebied zijn binnen Maastricht in het rioolstelsel zogenaamde stuwputten aangebracht, waardoor water minder snel tot afstroming komt. Hierdoor wordt het aantal overstorten op het oppervlaktewater verminderd. Vanwege het hellende gebied en de bodemgesteldheid komt er meer hemelwater tot afstroming dan in vlakke gebieden. Bij extreme neerslag wordt water minder goed opgenomen door de bodem en leidt dit vaker tot wateroverlast.

Vraag 5

Welke maatregelen zijn de afgelopen jaren getroffen in Zuid-Limburg om hevige regenval goed op te vangen en wateroverlast te voorkomen?

Antwoord 5

Wateroverlast is niet altijd te voorkomen, in de toekomst zal er ook vaker overlast optreden, ook met de extra maatregelen die nu getroffen worden. Binnen zowel het gemeentelijk als het waterschapsdomein zijn en worden vele projecten uitgevoerd om de (gevolgen van) wateroverlast te beperken. Daarin worden verschillende maatregelen uitgevoerd. Denk aan het plaatsen van schotten waarmee eigenaren hun eigendom kunnen beschermen, afspraken met agrariërs en terreinbeherende organisaties om water op hun terreinen vast te houden, de aanleg van «boerenbuffers»: het omzetten van akkerland naar grasland of graften (groenstroken). Als laatste is met de zogeheten beekherstelprojecten meer ruimte gegeven aan water en wordt overlast beperkt door het aanleggen van buffers (in Limburg momenteel 463). Al voor de extreme regenval van 2021 is er door waterschappen en gemeenten in heel Nederland veel geïnvesteerd in het voorkomen van wateroverlast. Na de overstromingen van juli 2021 is eerst zo snel mogelijk de schade in het watersysteem hersteld. Voor de plekken waar herstel complex is en meer tijd vergt zijn noodmaatregelen getroffen.

Daarnaast zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd om de werking van het bekensysteem in Limburg beter in beeld te brengen². Deze onderzoeken vormen de basis voor het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL). Dit programma van de gezamenlijke overheden in Limburg, provincie, waterschap en de 31 Limburgse gemeenten en het Rijk, is er voor de lange termijn. In de watersysteemanalyse van Deltares zijn een aantal concretere maatregelen benoemd die, op basis van de verkenning op systeemniveau, effectief zouden kunnen zijn. Op dit moment worden deze nader onderzocht op onder andere haalbaarheid, efficiëntie, mate van afwenteling.

¹ <https://www.riool.net/ontwerpbuien-met-statistische-herhalingstijd>.

² Een watersysteemanalyse – wat leren we van het hoogwater van juli 2021? – Deltares 11207700-000-ZWS-0035, 16 januari 2023).

Onderzoek van bureau Strooming naar nature based solutions in het Geuldal (Analyse functioneren klimaatbuffers in het Geul stroomgebied tijdens extreme neerslag in juli 2021).

Voor de lange termijn zal per stroomgebied een maatregelenpakket worden vastgesteld, waarmee het betreffende stroomgebied in zijn totaliteit waterrobuust wordt gemaakt en de Limburgse samenleving beter is voorbereid op en beschermd is tegen de extreme gevolgen van de klimaatverandering. Ook wordt er gewerkt aan het vergroten van het waterbewustzijn en de internationale samenwerking met buurlanden.

Vraag 6

In hoeverre is er sprake van een tekort aan middelen, bijvoorbeeld via het Deltafonds en het Hoogwaterbeschermingsprogramma, voor het robuuster maken van rioleringsystemen?

Antwoord 6

Binnen het gemeentelijk waterprogramma worden jaarlijks de middelen geprogrammeerd om aan de slag te gaan met de klimaatopgave. Dit wordt bekostigd vanuit de rioolbelasting. Gemeenten geven aan te zoeken bij het vaststellen van de hoogte van de rioolbelasting naar de balans tussen het realiseren van een klimaatadaptieve stad en betaalbaarheid voor de burger. Daarnaast heeft het Rijk € 200 miljoen ter beschikking gesteld in de tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie om medeoverheden te ondersteunen met het nemen van klimaatadaptieve maatregelen. Afsproken is dat medeoverheden daar € 400 miljoen cofinanciering bij leggen. Deze regeling staat tot 2023 open. Gezien de toenemende frequentie van extreem weer, is er een noodzaak voor meer middelen op lokaal, regionaal en landelijk niveau, om de ambitie Nederland klimaatbestendig in 2050 te halen.

Het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) is niet bedoeld voor het bestrijden van wateroverlast door extreme neerslag. Het HWBP heeft als doel Nederland te beschermen tegen een overstroming uit het hoofdwatersysteem (in 2050 moeten alle primaire keringen zijn versterkt, zodat deze voldoen aan de wettelijke normen zoals die zijn vastgelegd in de Waterwet).

Vraag 7

Kunt u reflecteren op de gang van zaken rondom het klimaatbestendiger maken van bewoond gebied in Nederland? Zijn er voldoende arbeidskrachten en materialen beschikbaar? Hoe verloopt de samenwerking tussen verschillende overheden?

Antwoord 7

Het klimaatbestendiger maken van Nederland is de verantwoordelijkheid van veel verschillende partijen, zowel overheden als partijen in de private sector. Gezien het feit dat er zoveel actoren actief zijn binnen klimaatadaptatie, en dat de arbeidsmarkt krap is, de druk bij marktpartijen hoog is en materiaalprijzen stijgen, heeft dit ook een invloed op de klimaatadaptatieopgave van Nederland. Via het Deltaprogramma ruimtelijke adaptatie (DPRA) is de samenwerking tussen de overheden georganiseerd voor klimaatadaptatie, dit verloopt goed.

Vraag 8

Erkent u dat de regio een bovengemiddeld grote opgave heeft bij het klimaatbestendiger maken, gegeven het feit dat specifiek Zuid-Limburg een reliëfrijk gebied is waarbij het bewoonde gebied lager is gelegen en daardoor het risico op wateroverlast groter is dan gemiddeld? En herkent u het beeld dat de maximale spankracht van de regio hierin is bereikt? Hoe ondersteunt u lagergelegen gebieden in Nederland specifiek?

Antwoord 8

De Beleidstafel wateroverlast en hoogwater concludeerde, mede op basis van onderzoek van Deltares³, dat extreme wateroverlast ook in de rest van Nederland tot grote impact kan leiden. Het reliëf in Zuid-Limburg zorgt echter wel voor een ander beeld van wateroverlast dan elders in Nederland. Door het reliëf kunnen bijvoorbeeld hogere stroomsnelheden ontstaan, wat een verhoogd veiligheidsrisico met zich meebrengt.

³ https://publications.deltares.nl/11206890_010_0006.pdf.

Daarom heeft het kabinet € 300 miljoen ter beschikking gesteld voor maatregelen in beekdalen van zijrivieren van de Maas. In het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL) zijn de krachten gebundeld om gezamenlijk tot deze maatregelen te komen om het regionaal watersysteem waterrobuust te maken.

Door daarnaast op Rijksniveau duidelijke kaders te geven rondom het beleid «Water en Bodem sturend in de Ruimtelijke Ontwikkeling» ondersteunen we de decentrale overheden bij het maken van de juiste toekomstbestendige keuzes.

Vraag 9

Deelt u de mening dat er geen tijd te verliezen valt bij het klimaatbestendiger maken van ons land en specifiek bewoond gebied? Bent u bereid om snel werk te maken van een klimaatadaptatie-offensief, waarbij u ervoor zorgt dat in de meest risicovolle gebieden zo snel als mogelijk een integrale aanpak komt om de afvoercapaciteit te verhogen?

Antwoord 9

Er is inderdaad geen tijd te verliezen in het klimaatbestendig maken van Nederland, hiervoor moeten we onder andere hard werken aan het standaard maken van klimaatadaptief bouwen en ontwikkelen. Verder wordt er gewerkt aan regionale stresstesten, om kwetsbare gebieden in kaart te brengen. Het gaat hierbij om een landelijk beeld, niet alleen bewoond gebied. Dit is de uitwerking van één van de adviezen van de beleidstafel. Het gaat hierbij niet alleen om het verhogen van de afvoercapaciteit, maar vooral om het (tijdelijk) bergen van extreme hoeveelheden regenwater. De recente publicatie van de nieuwe KNMI scenario's laten zien dat de opgave urgent is. We sturen op dat de noodzakelijke maatregelen genomen worden, het strenger maken van de watertoets is hiervoor ook een belangrijke stap.

Vraag 10

Kunt u toezeggen om samen met de Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening te werken aan meer waterbuffercapaciteit in bewoond gebied om zo de effecten bij hevige regenval te kunnen beperken?

Antwoord 10

In de water en bodem sturend brief⁴ is als structurerende keuze geformuleerd dat in polders 5 tot 10% extra waterberging nodig is, dit ook om bewoond gebied te beschermen. Verder is met de Minister voor VRO de landelijke maatlat voor groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving ontwikkeld, deze is dit jaar naar de Kamer verstuurd⁵. Daarin staat aan welke eisen voldaan moet worden bij nieuwe ontwikkelingen om klimaatadaptief te zijn, het gaat hierbij ook om het bergen van water. Momenteel lopen er vervolgonderzoeken op financieel en juridisch gebied. Met de resultaten van deze onderzoeken kan er naar verwachting volgend jaar een besluit genomen worden over hoe de maatlat verder geborgd kan worden. Daarnaast zal er volgend jaar ook gewerkt worden aan het vertalen van de maatlat naar bestaand bebouwd gebied.

⁴ Kamerstuk 27 625, nr. 592.

⁵ Kamerstuk 32 813, nr. 1195.